

עבודת קיץ בעברית - לעולים ל-י"א 2,3,4 - תשפ"ז - שלמים ומרובעים

1. לפניכם דף עבודה בנושא מאפייני הפועל, שם המספר ורכיבי הטיעון בטקסט.
2. עליכם לענות על כל השאלות.
3. היעזרו בהסברים המצורפים. ניתן להיעזר גם במחברת.

שימו לב:

- יש להגיש את העבודה **בכתב יד קריא וברור** בצורה מסודרת בשבוע הראשון של שנת הלימודים תשפ"ז.
(את השאלות בנושא הפועל – ניתן להדפיס ולענות בכתב יד).
- העבודה תיבדק על ידי המורות וינתן ציון שיהווה חלק מהציון הכולל של מחצית א'.
- כמו כן העבודה מהווה הכנה לבוחן בנושא שייערך בשבועיים הראשונים של השנה.

מערכת הפועל - גזרות השלמים והמרובעים (בסוף הקובץ - שמות הבניינים והגופים)

א. השלימו את הטבלה. [20 נק]

הפועל	השורש	הבניין	הזמן	הגוף
המפעלים יִסְגְּרוּ בגלל מחסור בעובדים.				
מדוע הִזְדַּעְזַעְתֶּם ממצב האולם?				
הקפה כָּלֹל במחיר הכרטיס להצגה.				
הִצְמִדוּ לימין הדרך.				
השירים יִדְפְּסוּ על בריסטול גדול.				
המנהלים הבטיחו: נִצְמָצָם את הפערים.				
בקישור זה מֵאֲחֻסָּנִים קבצי המדיה.				
הִסְתַּגְּלִתָן למצב החדש במהירות.				
החנוכייה תִּדְלַק בחג החנוכה.				
הג'יפ תִּדְלַק לקראת הנסיעה לאילת.				

ב. השלימו את הטבלה. ציינו שורש ובניין, וכתבו שם פועל ושם פעולה מאותו השורש ומאותו הבניין של הפועל המודגש. [20 נק']

הפועל	השורש	הבניין	שם הפועל	שם פעולה
התסריטאים שִׁלְפוּ רעיונות.				
הציונים מְשַׁקְפִים את הישגיהם.				
דמותו ה שְׁתַּקְפָה בחלון.				
אנחנו מְשַׁקְפִים על הנוף.				
אל תִּשְׁתַּעֲבְדוּ לעבודתכם.				
השדרנים יְקַלְטוּ את התכנית.				
הִשְׁאֲרוּ בבית.				
נֶאֱפִין יחד את הדמויות במחזה.				
תִּרְגְּלוּ את הנושא החדש בכיתה.				
אל תִּרְגְּלוּ אחר ילדיכם הבוגרים.				

ג. צרו את הפעלים לפי ההנחיות הכתובות: [10 נק']

שורש	בניין	זמן	גוף	המילה
כנ"ס	נפעל	עבר	מדברים	
שמ"ר	פעל-קל	ציווי	נוכח	
קש"ר	התפעל	עתיד	מדבר/ת	
של"מ	הופעל (הִפְעַל)	הווה	נסתרת	
שכפ"ל	פועל (פָּעַל)	עבר	נסתרים	

שם המספר [20 נקודות]

כתבו את הצורה הנכונה של שם המספר במילים או הקיפו את הצורה הנכונה של שם המספר.

1. המחקר נערך בקרב **שמונים ושלושה אלף / שמונים ושלוש אלף** נערות מרחבי העולם.
2. המחקר נערך במשך **35** _____ דקות.
3. אל המחקר הגיעו **4** _____ פעמים בשבוע ילדים בני **שנים עשר / שתיים עשרה**.
4. המחקר החדש בנושא התרופות פורסם ב- **10** _____ באוגוסט בשנת **אלפיים עשרים ושניים / אלפיים עשרים ושתיים**.
5. מדינת ישראל חגגה השנה את יום העצמאות ה- **שבעים ושש / שבעים ושישה**.
6. מספר הטלפונים של משרד החינוך עלה ב- **25** _____ אחוזים ב- **שלושת / שלוש** השנים האחרונות.
7. בסוף המאה ה- **15** _____ גילו את יבשת אמריקה.
8. המפגש יתקיים בחדר מספר **מאה ואחד / מאה ואחת** בבניין א' באוניברסיטת תל אביב.
9. הכינוס האחרון של חברי הפורום התקיים לפני **5** _____ שבועות.
10. בשנת תשפ"א נערכו בישראל **99,482** _____ מסיבות.
11. בכינוס ה- **12** _____ של הפורום לתזונה בת־קיימה דנו בשאלה: "איך אפשר להאכיל **9** _____ מיליארד אנשים?"
12. על פי דוח האו"ם, משנת 1980 עד ימינו גדלה פי **2** _____ צריכת הבשר השנתית במדינות המתפתחות.
13. ב- **5** _____ הערים הגדולות הופעלה ב- **9** _____ גני ילדים תכנית לשיפור התזונה.
14. קניית ספר ב- **עשרה / עשר** **שקל / שקלים**.

הסבר על רכיבי הטיעון בטקסט:

1. נושא / רעיון מרכזי – העניין (אדם, תופעה, מחלוקת) שרוב הטקסט עוסק בו.

למשל: השפעת הרשתות חברתיות

2. טענה מרכזית – הדעה / העמדה של הכותב - אמירה שאפשר להתווכח על

נכונותה.

למשל: הרשתות החברתיות יוצרות ריחוק וניכור בין האנשים.

3. הדעה הרווחת / הטענה הרווחת / הדעה המקובלת – [רווח – נפוץ, מצוי,

שכיח]

- בדרך כלל מוצגת בלשון רבים – זה מה שרוב הציבור חושב / מאמין / יודע
- חשוב להבחין בין הטענה המרכזית לבין הדעה הרווחת.
- הדעה המקובלת היא לא בהכרח נכונה, ובדרך כלל הכותב אינו מסכים איתה והוא מציג אותה כדי להסתייג ממנה או להפריך אותה.

למשל: כולם חושבים שרשתות חברתיות מקרבות בין אנשים..

במזים – בדרך כלל בהמשך תבוא הפרכה או הסתייגות מהדעה הרווחת באמצעות שימוש במילות ניגוד/ויתור כגון אבל, למרות זאת ועוד... או באמצעות שימוש במילות ספק או פקפוק כגון לכאורה.

טענת נגד, הפרכה, הסתייגות: טענה היא תמיד אמירה שאפשר להתווכח עליה ולכן יש לה שני צדדים (לפחות). לעיתים יביא הכותב טענות המנוגדות לעמדתו כדי להפריך אותן (לסתור אותן, להסביר מדוע הן שגויות) או להסתייג מהן (להתנגד להן באופן חלקי). בדרך זו הכותב מחזק את העמדה שלו.

הבנת הנקרא: מציאת רכיבי הטיעון בטקסטים

- לפניכם שאלות על **שני** טקסטים: טקסט א: מחזור, טקסט ב: שפת הנוער.
 - ענו על השאלות לגבי כל טקסט (בדף נפרד).
 - על התשובות להיות קצרות וממוקדות. יש לכתוב עד שני משפטים.
- שימו לב: הטקסטים מצורפים בסוף הקובץ.**

שאלות על טקסט א: האם המחזור הוא תרופת פלא? [15 נק']

1. מהי הטענה הרווחת המוצגת בטקסט?
2. מהי הטענה המרכזית של הכותב?
3. בשורה 17 מוצגת השאלה: "אם כן, כיצד אפשר למנוע היווצרות של כמויות ענק של פסולת?" מה תפקיד השאלה הזאת בטקסט?
 - I. להביע תמיהה על כמויות הענק של הפסולת.
 - II. להציג נושא שהכותב אינו בקיא בו.
 - III. לעודד מומחים לחקור את התופעה.
 - IV. ליצור מעורבות של הקורא בנושא.

שאלות על טקסט ב: שפת הנוער: הרס העברית או מנוע צמיחה [15 נק']

4. במאמר יש התייחסות לטענה כללית הרווחת בציבור בנוגע לשפה העברית, ובייחוד בנוגע לשפה של בני הנוער. כתבו את הטענה הרווחת בציבור.
5. במאמר בפסקות 5-8 הכותב מציג טענות הרווחות כיום בציבור, ומביע את עמדתו כלפי כל אחת מהן. בחרו באחת מן הטענות האלה, כתבו את עמדת הכותב כלפיה, ואת הנימוק שלו לעמדתו.
6. לפניכם קטע קצר. קראו אותו וענו על השאלה שאחריו.

עוד בתקופת המקרא לא היה עם ישראל מבודד, ובלשון המקרא נמצאים מילים וניבים שחדרו לתוכה מלשונות אחרות, כגון אכדית, פרסית, יוונית ובעיקר ארמית. בתקופת התלמוד ואחריה נוספה השפעת הלשונות של האומות שאיתן בא עם ישראל במגע, כגון יוונית וערבית. כמו כן הרבה מן החידושים בעברית ימינו הם מילים ומונחים מיידים.

העתיקו מן המאמר משפט שקטע זה יכול לשמש לו ביסוס.

טקסט א: האם המחזור הוא תרופת פלא?

ישראל מייצרת כשני מיליון טונות אשפה בשנה. מחיר איסוף הפסולת, פינויה, שרפתה או הטמנתה באדמה הוא גבוה. נוסף על כך, חלק מחומרי הפסולת הנטמנים באדמה הם חומרים רעילים ופחלולים לאדמה עלול לגרום לזיהום מי השתייה ולפגיעה באוצרות הטבע.

אחד הפתרונות להקטנת כמות האשפה ונזקיה הוא מחזור. המחזור הוא תהליך שבו מפרקים את הפסולת ומחזירים אותה למצב של חומר גלם. בעקבות התהליך הזה אפשר להשתמש בחומר הגלם כדי לייצר מחדש מוצרים שונים. התהליך הזה חוסך את עלות הטיפול באשפה, מונע פגיעה בסביבה ואף מקטין את כמות חומרי הגלם הנחוצים לתהליכי ייצור חדשים.

מסיבה זו נחשב המחזור למעין "מטה קסמים" ול"תרופת פלא", אשר רבים מאמינים כי "יביא תרופה לכל מחלה": אשפת פלסטיק תמוחזר ותהפוך לרהיטים סלונים, גרואות מתכת ייאספו מן הרחובות ויהפכו למכוניות פאר, ונייר עיתון ישן יהפוך למחברות חדשות.

המחזור נראה, לכאורה, פתרון מבריק החוסך בהוצאות. אבל ידוע, למשל, כי בתהליך המחזור של נייר עיתון יש למחוק את הדיו כדי שהנייר ישוב להיות לבן. בתהליך הזה נפלטות גזים רעילים, המזיקים לבני אדם ולסביבה. אז מה הועילו חכמים בתקנתם? האם המחזור הוא באמת אמצעי לפתרון בעיות הסביבה בארץ? התשובה לכך היא שהטיפול בבעיות הסביבה צריך להתרכז במניעת הצטברות של פסולת ולא רק במחזור. אם כן, כיצד אפשר למנוע היווצרות של כמויות ענק של פסולת? יש להבין כי הכמויות האדירות האלה אינן גזרה שלא ניתן לשנותה, אלא תוצאה של חוסר התחשבות באיכות הסביבה.

בנושא הזה הממשלה חייבת להתערב. עליה לדאוג למזעור כמות הזבל שאותה צריך למחזר או להטמין באדמה. אבקות כביסה, נוזלי ניקוי ומוצרי קוסמטיקה – כל אלה מגיעים ארוזים במכלי פלסטיק ובגיליונות נייר מהודרים. אריזות כאלה הן תוספת גדולה לפסולת ההולכת ומצטברת בכמויות גדולות. האם הדבר נחוץ? מובן שלא. המסקנה היא כי יש לחייב יצרנים להפחית במספר האריזות או להשתמש באריזות רב-פעמיות המאפשרות מילוי חוזר. כך תופחת כמות הזבל ואף תרד עלות הייצור.

יש להציג את כל המידע בנושא המחזור לציבור, ולקוות שגם הוא יהיה נבון דיו כדי ללחוץ על היצרנים לשנות את דרכם.

טקסט ב: שפת הנוער: הרס העברית או מנוע צמיחה

מעובד על פי רוביק רוזנטל (24.3.2017). מתוך האתר הזירה הלשונית.

היחס שלנו כלפי בני הנוער נע בין שני קטבים. קוטב אחד בא לידי ביטוי בדבריו של אברהם שפירא¹: אתם נוער אתם? אתם בְּרָרָה². ומאז ועד היום בני הנוער נתפסים כמי שמקלקלים את העולם הנפלא שבנינו בעבורם, ובעניין השפה, הם נתפסים כמי שמקלקלים את העברית ומורידים אותה לאשפתות. הקוטב האחר בא לידי ביטוי בדבריו של מרטין בובר³: "הנוער הוא הסיכוי הנצחי לאושרה של האנושות". ובעניין העברית, בני הנוער הם עתידה של השפה, הם שבבוא העת יעשירו אותה ויגאלו אותה מכללים שהתיישנו ומדרכי ביטוי שאבד עליהן הכלח.

בעת האחרונה אני שומע סביבי יותר ויותר את אברהם שפירא ופחות ופחות את מרטין בובר. בכל מקום שאני הולך אליו, אני מוצא שרוב האנשים מזועזעים בנוגע לעברית. יש תחושה שהעברית במצב נורא, והסיבה לכך לכאורה היא השילוב בין השפה ברשת לבין שפת בני הנוער. לפני שאנסה להתמודד עם הזעזוע, אבחן מהי שפת הנוער.

מאז ומתמיד בני נוער אינם יוצרים שפה חדשה. הם נושאים עימם את השפה שספגו בילדותם. הם גדלים בתוך שפת התרבות, לומדים אותה ומשתמשים בה במגע שלהם עם הסביבה. בתוך המערכת הזאת כל דור מחפש דרך לביטוי זהותו הייחודית. השפה המיוחדת והסלנג של הנוער הם חלק מתרבות הנגד שלהם, ולא רק בישראל. הצעירים מחפשים את קולם העצמאי, ומתרחקים מן השפה הסובבת אותם כדי ליצור לעצמם מקום משלהם. השפה הנאה היא בעיניהם שפה של מבוגרים, של זקנים אפילו.

הטענות נגד שפת הנוער והזעזוע ממנה מתייחסים למכלול השפה: לדיבור, להבעה בכתב ובעל פה ועוד. אספתי כמה טענות המוטחות נגד שפתם של בני הנוער:

טענה ראשונה: אי אפשר להבין את השפה שלהם. טענה זו של דור ההורים נאמרת בהאשמה: אם איני מבין את השפה שלהם, הרי זה משום שזו שפה שאינה ראויה. האמת היא שאתה ההורה אינך מבין את השפה כי היא אינה מיועדת לך, ואף מסתתרת בה כוונה שלא תבין אותה. אוסיף על כך שאם תרצה להבין אותה, אתה תבין. אין זה מסובך כי סלנג חותר לפשטות.

טענה שנייה: הכול אצלם אנגלית. השימוש בשפות זרות ברשת גדול יותר מהשימוש בהן בשפת הדיבור השוטפת. סיומות באנגלית שנולדו בכתביה ברשת חדרו ללשון דיבור. גם בעבר רווחו סיומות לועזיות, למשל "ניק" ו"ציק". היום אלה סיומות כמו מְגִיבִיָּשׁוֹ,

¹ אברהם שפירא (1870-1965) – מראשוני השומרים ביישוב היהודי בארץ ישראל. מכונה גם "זקן השומרים".

² בררה – מילת סלנג שמשמעותה פסולת (מערבית).

³ מרטין בובר (1878-1965) – חוקר, פילוסוף ומחנך ישראלי ממוצא יהודי-אוסטרי.

בַּיְחָדָנְס, ועוד. בעניין זה השקפתי ברורה: השימוש בלעז אינו בעיה. בדיבור ובכתיבה היום־יומיים אנחנו מתבטאים כמו בדורות הקודמים, היום כמו אז אנחנו מדברים עברית המתובלת בלעז.

טענה שלישית: בני הנוער מדברים וכותבים בשגיאות דקדוק. איני מקל ראש בשגיאות. היכרות עם הנורמות הלשוניות והקפדה עליהן היא סימן היכר של בן תרבות, אולם לא כל שגיאה היא עבירה חמורה על נורמות של התנהגות לשונית. הנורמות הלשוניות אינן עשויות מְקֻשָּׁה אחת. "שתי שקל" ו"אני יגיד לך" הן שגיאות גסות המלמדות על עילגות. לעומת זאת, השימוש ב- "ראשון למאי" (במקום "אחד במאי") או "לרכב" (במקום "לרכוב") אינו מאיים על התבניות של השפה העברית. שגיאות לשון היו כאן תמיד, ואפשר לומר שיש כבר מסורת ישראלית של עילגות ושיבושים.

וטענה אחרונה: כושר הביטוי של בני הנוער ירוד והכתיבה מיזדררת. טענה זו מושמעת משום שבמסרים הקצרים שבני נוער כותבים הם משתמשים בדרך כלל בשפת דיבור ולא בשפה מוקפדת. אין להקל ראש בטענה זו, אך ראוי להימנע מהכללות. המרחב התקשורתי חושף שפה של אנשים צעירים שאינם עילגים, ויש להם יכולת כתיבה מצוינת. עם זאת, תוצאות מבחנים וטקסטים שצעירים כותבים ביום־יום מראים ירידה בכושר הביטוי שלהם בהשוואה לזה של צעירים בעבר. בין השאר אני מאשים בכך את מערכת החינוך. שלושת היסודות שעליהם כושר ביטוי נבנה הם כתיבה יוצרת, רטוריקה וקריאה של ספרות יפה — ובמערכת החינוך שלושת אלה מוזנחים.

אחזור עתה אל אברהם שפירא ואל מרטין בובר ואציע שתי אפשרויות. האחת היא שמִשְׁפַּת הדיבור של הנוער תצמח עילגות: "תביא שתי שקל", "מה אתה משקר עליי", ומן העברית האינטרנטית תצמח שפה שטוחה ומקוטעת: "ער??" "ערה?" "זזים", "עזובותי באמאשך".

והאפשרות האחרת, שממנה גם בובר יכול להיות מסופק, היא שמן העברית של הנוער נִגְלָה עושר של דרכי ביטוי. מן האוקיינוס הרב־תרבותי ניחשף לעוד שפות ונלמד אותן, וכך נדע אנגלית וגם סינית וערבית ורוסית. ניקח מעושרן של השפות האלה את הטוב ונערב אותו בעברית, וזו רק תתעשר מכך.

ה"ברָּה" של שפירא ו"הסיכוי הנצחי" של בובר, שניהם מגולמים בשפת הנוער. צריך רק להקשיב לבני הנוער, שהם הסיכוי הנצחי של התחדשות השפה העברית, ולעשות כל מה שביכולתנו כדי לתת לבובר לנצח.

טבלת הגופים:

גוף 3	גוף 2	גוף 1	
נסתר	נוכח	מדבר	יחיד
נסתרת	נוכחת	מדברת	יחידה
נסתרים	נוכחים	מדברים	רבים
נסתרות	נוכחות	מדברות	רבות

שמות הבניינים:

פֶּעַל-קַל (פעל), נִפְעַל (נפעל), הִפְעִיל (הפעיל), הִפְעַל (הופעל),

פִּעַל (פיעל), פֻּעַל (פועל), הִתְפַּעַל (התפעל)

אחרי שנה מורכבת ומלאת תהפוכות,

מאחלות לכולנו חופשה נעימה, רגועה ובטוחה!

צוות עברית 😊